

що для подальшого розвитку правової системи України необхідно скористатися досвідом тлумачення фікції та юридичних конструкцій [8, с. 185].

Дослідник римського права С.А. Муромцев у своїй праці зазначав: «... Фікція має своїм предметом конструкцію юридичних відносин; вона прирівнює одне ставлення до іншого і руйнування первісного значення одного з них хоча могло бути результатом фікції, однак не становить ні її мети, ні необхідного результату» [5, с. 99; 7, с. 38].

Р. Ієринг вбачав у фікції уподібнення або прирівнювання того, що фактично існує, до того, чого у дійсності немає в даному випадку, але, що буває і юридично вже раніше унормовано. Тобто, сутність фікції виражається у використанні для даного фактичного складу, позбавленого цієї кваліфікації, відомої юридичної якості [3, с. 108; 7, с. 38].

Що ж стосується механізму дії фікції, то С.А. Муромцев зазначає: «Відома ознака, що відрізняє одне ставлення від іншого, все одно – полягає вона у присутності або відсутності якої-небудь властивості, уявляється неіснуючою, через що відносини виявлялися цілком подібними і здатними до підведення під дію однієї і тієї ж юридичної норми» [5, с. 97; 7, с. 40]. Тобто, норми-фікції є загальнообов'язковими та закріплюються у нормативно-правових актах (законах). Проте, як зазначає Ю. Данилюк, норми-фікції мають низку специфічних ознак, основною з яких є те, що норми-фікції як прийом законодавчої техніки для свого об'єкта регулювання виділяють ті обставини, які знаходяться в стані непоправної невідомості і надають їм значення юридичних фактів [1, с. 14].

Г.Ф. Дормидонтов називав фікцію «засобом, що служить цілям юридичної економії», а також зазначав, що вони викликані необхідністю задовольняти потреби засобами, що були в розпорядженні, щоб уникнути, по можливості, «ломки» усталених понять і зберегти традиційне вчення формально недоторканим, не заважаючи через те повному практичному здійсненню нового. Служачи практичної меті, фікції є засобом, за допомогою якого ця мета досягається простіше, а тому, за допомогою фікцій можливий прогрес в розвитку права навіть там, де наука не відчуває себе достатньо сильною» [2, с. 84; 7, с. 41]. Метою створення фікцій Г.Ф. Дормидонтов вважає: «створення нових норм для матеріального регулювання приватних правовідносин, а також задоволення відомим вимогам моральним, політичним ... взагалі доцільності та загальному благу» [2, с. 33; 7, с. 41]. Тобто, фікції необхідні для: по-перше, для регулювання суспільних відносин, по-друге, для позитивного впливу на охорону прав громадян, по-третє, спрощують систему кримінального права.

Таким чином, фікції мають важливе значення для кримінального законодавства, оскільки вони є методом законодавчої техніки, за допомогою якого законодавець застосовує превентивні заходи та протидіє злочинам, вносить стійкість, ясність у кримінальне право. Досить важливе значення фікції у кримінальному праві мають і для стимулювання учасників злочину до надання допомоги у розкритті злочину, соціальної реадптації злочинця тощо.

Список використаних джерел:

1. Данилюк Ю. Поняття та особливості юридичних фактів у конституційному праві України / Ю. Данилюк // Право України. – 2008. – № 2. – С. 13-17.
2. Дормидонтов Г. Ф. Классификация явлений юридического быта, относимых к случаям применения фикций / Г. Ф. Дормидонтов. – Казань: [б. и.], 1895. – 176 с.
3. Ієринг Р. Дух римського права на різних ступенях його розвитку / Р. Ієринг. – СПб.: [б. и.], 1875. – Ч. 1. – 281 с.
4. Ковалев М. И. Криминология и уголовная политика / М. И. Ковалев, Ю. А. Воронин. – Свердловск: УрГУ, 1980. – 58 с.
5. Муромцев С. О консерватизме римской юриспруденции / С. Муромцев. – М.: [б. и.], 1875. – 189 с.
6. Общая теория права: курс лекций / [под ред. проф. В.К. Бабаева]. – Нижний Новгород: Высшая школа МВД, 1993. – 544 с.
7. Панько К. К. Фикции в уголовном праве (в сфере законотворчества и правоприменении): дисс. ... кандидата юрид. наук: 12.00.08; 12.00.09 / К. К. Панько. – Ярославль, 1998. – 233 с.
8. Ул'яновська О. Сутність правової фікції / О. Ул'яновська // Право України. – 2011. – № 1. – С. 184-186.

Значення фікцій у кримінальному праві

Грищенко Олександра Петрівна,

аспірант кафедри кримінального права та процесу

Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Фікції в праві є необхідними, перш за все, для спрощення тлумачення тих чи інших явищ. В.К. Бабаєв зазначає, що фікція – це «неіснуюче положення, визнане законодавством існуючим, що стало в силу цього загальнообов'язковим» [6, с. 109], тобто фікція – це метод юридичної техніки, який є складним і неоднозначним та застосовується законодавцем достатньо рідко. Проте, при невеликій поширеності, фікції відіграють важливу роль в процесі законотворчості, оскільки при неможливості досягнення мети іншими способами, даний метод – універсальний. Науковці М.І. Ковальов, Ю.О. Воронін у своїй праці зазначають, що відмінними особливостями застосування фікцій у кримінальному праві є те, що вони служать засобом втілення політики законодавця, тоді як кримінальна політика законодавця направлена, в свою чергу, на: встановлення основних принципів кримінального права і кримінального правосуддя, формулювання генеральної лінії боротьби зі злочинністю; формулювання вирішальних ознак, за якими можна було б судити про суспільну небезпеку тих чи інших діянь; згідно основних принципів права, можливості окреслення межі кримінально-правового втручання в діяльність громадських та державних установ і життя приватних осіб; принципи законодавчої техніки, з тим, щоб поняття й інституту, складу злочинів відповідали сутності того чи іншого злочину, того чи іншого правового інституту; в процесі реалізації правосуддя та застосування кримінального права спрямовувати діяльність органів правосуддя в рамках політичних ситуацій і завдань, що змінюються; спостереження за подіями, що відбуваються, в результаті змін в економічному і політичному житті суспільства, щоб своєчасно вносити відповідні корективи в кримінальне законодавство [4, с. 16]. Тобто, в результаті застосування законодавцем у кримінальному праві фікцій, досягаються цілі законодавчої політики.

Науковець О. Ул'яновська зазначає, що використання правових фікцій в історії не є новим, оскільки фікції застосовувались для реалізації правосуддя у різних країнах. Дослідниця доводить, що важливою передумовою виникнення фікції є регулювання суспільних відносин за допомогою умовно сформульованої дійсності. Нею доведено,